

HIBRIDITATEA CONFLICTULUI DIN UCRAINA

THE HYBRID CHARACTER OF THE UKRAINIAN CONFLICT

Gl de bg (r.) prof. univ. dr. Viorel BUȚA*

Rezumat: Un impuls deosebit de puternic în dezvoltarea cercetărilor asupra caracteristicilor războiului hibrid se datorează conflictului din Ucraina. Integritatea teritorială a acestui stat, recunoscută în baza acordurilor internaționale, a fost afectată de anexarea Crimeei de către Federația Rusă și de acțiunile militare și non-militare desfășurate de formațiunile secesioniste din auto-proclamatele republici populare Donețk și Lugansk, cu sprijinul discret al Moscovei, sub formă de asistență militară, diplomatică, economică și umanitară.

Analiza evoluției conflictului din Ucraina din perspectiva hibridității sale constituie în sine un studiu de caz, o prezentare a modalităților prin care independența, suveranitatea și integritatea teritorială ale unui stat pot fi prejudiciate grav ca urmare a combinării presiunilor politice, economice, militare și informaționale cu acțiuni subversive, desfășurate de formațiuni insurgente, paramilitare, grupări civice, sprijinite din exterior de alte state sau organizații. Astfel de acțiuni afectează nu doar statul în cauză. Comunitatea internațională în ansamblul său este afectată de tensionarea și agravarea relațiilor dintre state și grupuri de state, alianțe și coaliții.

Cuvinte-cheie: război hibrid; asimetrie; omuleți verzi; republicile separatiste; reanalizarea capabilităților.

Abstract: A strong incentive in developing research regarding the characteristic features of hybrid warfare was represented by the conflict in Ukraine. The territorial integrity of this state, recognized according to international agreements, was affected by the annexation of Crimea by the Russian Federation as well as by the military and non-military actions conducted by secessionist groups in Donețk and Lugansk self-proclaimed popular republics, with discreet support from Moscow rendered as military, diplomatic, economic, and humanitarian assistance.

Analyzing the evolution of the Ukrainian conflict from the perspective of its hybrid character is in itself a case-study presenting the ways in which the independence, sovereignty, and territorial integrity of a state may be seriously affected following the addition of political, economic, military, and information pressure with subversive actions undertaken by insurgent, paramilitary elements and civic groups supported from outside by

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: vbuta49@yahoo.com

other states and organizations. Such actions do not affect the respective state only. The international community on the whole is affected by the tension and aggravation of relationships between states and groups of states, alliances and coalitions.

Keywords: *hybrid warfare, asymmetry, little green men, separatist republics, rethinking capabilities*

Nerespectarea cutumelor și a normelor de drept internațional, încălcarea tratatelor și a acordurilor interstatale conduc implacabil la incapacitatea mecanismelor de securitate colectivă, cu repercusiuni grave asupra echilibrelor de putere, stabilității sistemului internațional și păcii în lume.

Repere teoretice ale hibridității conflictelor moderne

Hibriditatea conflictului din Ucraina este invocată frecvent în mass-media și în discursurile liderilor politico-militari din statele membre NATO ca element de maximă noutate, echivalent cu o schimbare de paradigmă în modul de concepere și ducere a războiului, reflectat inclusiv în doctrinele forțelor armate ale Federației Ruse.

De menționat totuși că sintagma „*război hibrid*” este anterioară izbucnirii conflictului din Ucraina, fiind introdusă în dezbateră academică militară (nu rareori polemică!) la sfârșitul anilor '90 ai secolului trecut. Primele referiri la hibriditatea amenințărilor și războiului modern pot fi identificate în articole publicate în Marea Britanie și în Statele Unite ale Americii, de Thomas Mockaitis, Robert Walker, William Nemeth, Nathan Freier, James Mattis, Frank Hoffman, John McCuen ș.a.

Pentru Frank Hoffman conflictul din Liban, din vara anului 2006, reprezintă un exemplu de război hibrid, deoarece o organizație non-statală, Hezbollah, s-a angajat militar împotriva forțelor armate ale Israelului și, în pofida superiorității numerice și tehnologice a acestora, a reușit să reziste 34 de zile și să le provoace pierderi serioase.

Structura modulară, constituită din celule autorizate să inițieze și să desfășoare acțiuni de luptă în mod descentralizat, utilizarea tacticilor specifice luptelor de gherilă simultan cu valorificarea potențialului de lovire și de distrugere al armelor moderne (rachete antitanc dirijate, rachete de croazieră antinavă, drone, sisteme de monitorizare a comunicațiilor și deplasărilor forțelor armate israeliene ș.a.) apăreau ca trăsături distinctive ale războiului hibrid. În baza acestor observații, Frank Hoffman a formulat una dintre cele mai cuprinzătoare definiții ale războiului hibrid, care a fost preluată de numeroși alți autori și transpuse inclusiv în documente NATO pe tema hibridității amenințărilor și conflictelor contemporane.

Conform lui Frank Hoffman, războiul hibrid poate fi desfășurat „*atât de state cât și de o varietate de actori non-statali, încorporând o gamă completă de capacități, forme și modalități de luptă, convenționale, neregulate și paramilitare, acte teroriste, violență generalizată, acțiuni coercitive și comportament infraționnal*”¹.

O altă definiție de actualitate aparține lui John McCuen, în opinia căruia „*războiul hibrid reprezintă combinarea războiului simetric cu războiul asimetric, în care forțele de intervenție desfășoară operații militare clasice împotriva forțelor armate și țintelor inamice, conducând simultan acțiuni decisive pentru obținerea controlului asupra populației din zona de luptă prin securizarea și stabilizarea acesteia.*”² McCuen susține că războaiele hibride acoperă întregul spectru al beligeranței, având ca obiective câștigarea și păstrarea inițiativei, paralizarea forțelor inamice atât prin acțiuni de luptă cât și prin mijloace non-letale (blocarea unităților adverse în cazarmi, reducerea sau anularea libertății de mișcare a acestora, preluarea controlului asupra liniilor de aprovizionare, campanii de propagandă pentru delegitimarea liderilor/comandanților, pentru culpabilizarea și diabolizarea acestora). McCuen mai precizează că și în cazul războiului hibrid nicio victorie nu poate fi deplină fără obținerea sprijinului populației din teatrul de operații și a opiniei publice internaționale. Rezultă de aici o extindere considerabilă a spațiului de confruntare, care necesită aplicarea unor strategii de informare și influențare adecvate situațiilor concrete și cerințelor de sprijinire a îndeplinirii obiectivelor războiului hibrid.

Deși are ca fundament solid apărarea colectivă, securitatea țărilor membre NATO nu este pe deplin protejată de amenințări exercitate cu mijloace convenționale sau neconvenționale, printre care se află terorismul, sabotajul, epuizarea resurselor vitale, criminalitatea organizată și migrația masivă a populației din zonele afectate de conflicte civile prelungite și de sărăcia endemică (ex. Libia, Siria, Afganistan), confruntări sociale, interetnice și interconfesionale care pot alimenta mișcări extremiste și/sau separatiste. Conștientizarea riscurilor la care se expun într-un context internațional marcat de tensiuni și de instabilitate, la care s-a adăugat și forța de atracție a teoriilor americane asupra hibridității războaielor contemporane, a determinat statele membre NATO să inițieze demersuri în sensul dezvoltării metodelor și procedurilor de contracarare a amenințărilor hibride. La nivelul Alianței, era acceptată în februarie 2010 următoarea definiție a amenințării hibride - „*cea care survine din partea oricărui adversar, actual sau potențial, state, entități non-statale și grupări teroriste, care are capacitatea, demonstrată*

¹ Hoffman, Frank G. - *Hybrid Warfare and Challenges*, Joint Force Quarterly, no. 52 (1st Quarter 2009), p. 36.

² McCuen, John J. - *Hybrid wars*, Military review, March-April 2008, p. 108.

sau probabilă, de a utiliza simultan și adaptativ mijloace convenționale și neconvenționale cu scopul de a-și îndeplini propriile obiective.”³

Menționarea conceptului de „război hibrid” în Doctrina Întrunită Aliată AJP-01(D), din decembrie 2010, și în conținutul Declarației Summit-ului NATO din Țara Galilor confirmă înțelegerea și acceptarea faptului că războaiele moderne sunt caracterizate de „estomparea limitelor dintre actorii statali și non-statali - grupări insurgente, teroriste sau infracționale”⁴ și de utilizarea simultană de către adversari „atât a mijloacelor convenționale cât și a celor neconvenționale.”⁵

Agenda Summit-ului NATO din Țara Galilor, din luna septembrie 2014, a reflectat de asemenea preocuparea statelor membre pentru dezvoltarea capacităților necesare Alianței pentru a putea „să abordeze eficient provocările și amenințările specifice războiului hibrid, care presupune utilizarea unei game largi de măsuri militare, paramilitare și civile, deschise și sub acoperire, într-o arhitectură cu un grad înalt de integrare.”⁶ Declarația preconiza înzestrarea Alianței cu noi instrumente și cu noi proceduri destinate „descurajării și contracarării eficiente a amenințărilor specifice războiului hibrid, dar și sprijinirii forțelor armate ale statelor membre.”⁷ În acest sens, liderii statelor aliate conveneau asupra necesității dezvoltării „comunicării strategice, a scenariilor de exerciții pentru războiul hibrid și a coordonării între Alianță și alte organizații, conform deciziilor relevante adoptate, în scopul eficientizării schimbului de informații, optimizării proceselor de consultare politică și îmbunătățirii coordonării interne.”⁸

Cu ocazia Summit-ului NATO din Țara Galilor era anunțat și faptul că au fost deja dispuse măsuri pentru revizuirea și reanalizarea capacităților și a procedurilor necesare pentru contracararea războiului hibrid, în același timp cu implementarea Planului de Acțiune pentru creșterea capacității de reacție a Alianței - *Readiness Action Plan*.

De remarcă faptul că, într-o formulare concisă, Declarația Summit-ului NATO din Țara Galilor precizează care sunt caracteristicile principale ale

³ US Government Accountability Office - *Hybrid Warfare: Briefing to the Subcommittee on Terrorism, Unconventional Threats and Capabilities*, Committee on Armed Services, House of Representatives, GAO-10-1036R, Washington, September 10, 2010, p. 15, <http://www.gao.gov/products/GAO-10-1036R>

⁴ Allied Joint Doctrine AJP-01(D), December 2010, p. 2-6.

⁵ Idem, p. 2-6.

⁶ *Wales Summit Declaration*, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Wales, September 5, 2014, pct. 13, http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm?mode=pressrelease

⁷ Idem.

⁸ Idem.

războiului hibrid – integrarea, coordonarea și sincronizarea acțiunilor militare de tip clasic cu acțiunile de tip paramiliar, ale căror efecte sunt substituie sau multiplicare de acțiuni de sprijin desfășurate în plan politic, diplomatic, economic, informațional, cultural, umanitar, anterior.

Caracteristici hibride ale conflictului din Ucraina

Analiza conflictului din Ucraina confirmă prezumțiile teoreticienilor militari referitoare la hibriditatea acestuia. Mijloacele folosite și acțiunile întreprinse de actorii implicați, forțe armate, speciale și paramilitare aflate sub control guvernamental, forțe insurgente, operații sub acoperire desfășurate de forțe ale unui stat străin, exercitarea de presiuni politice, diplomatice, economice, informaționale, toate acestea sunt caracteristici ale modelului teoretic al războiului hibrid, care pot fi identificate cu precizie pe parcursul fazelor conflictului din Ucraina.

Hibriditatea conflictului din Ucraina este probată de însăși decelarea tuturor complementelor războiului hibrid - integrarea mijloacelor militare și a celor non-militare, exploatarea disensiunilor politice, sociale, interetnice și interconfesionale, crearea și sprijinirea grupărilor insurgente ale căror acțiuni vizează destabilizarea conducerii politico-militare, constituirea unor entități teritoriale autonome, în baza principiului majorității etnice, și declararea independenței acestora.

În cele ce urmează ne propunem să prezentăm aspecte și dimensiuni ale conflictului din Ucraina, care se suprapun caracteristicilor teoretice principale ale războiului hibrid, așa cum acestea sunt descrise în definițiile uzitate de NATO. Considerăm că această abordare constituie o demonstrație nu atât a noutății conceptului de război hibrid, întrucât elementele sale componente pot fi identificate pe parcursul războaielor din toate timpurile, cât a adaptabilității formelor și mijloacelor de confruntare, a războiului în ansamblul său, la contextul geopolitic, economic, legal și de securitate, în funcție de starea sistemului internațional și de tendințele de modificare a echilibrului de putere la nivel mondial.

Hibriditatea conflictului din Ucraina este confirmată de însăși protagoniștii săi - forțe armate convenționale, forțe speciale și paramilitare, dar și de acțiunile acestora, deschise și sub acoperire, integrate, coordonate și susținute prin măsuri ce țin de resortul unor instituții civile, aplicate la nivelurile politic, diplomatic, economic, informațional, cultural și umanitar.

Rapiditatea derulării evenimentelor, de la 23 februarie până la 18 martie 2014, care au condus la anexarea Crimeei de către Federația Rusă, permite luarea în considerare a ipotezei că acestea au fost planificate din timp, în mod similar unei operații militare, disimulată însă de numeroase acțiuni de sprijin și de imagine, concertate, desfășurate la nivel politic și diplomatic, informațional și economic.

Data declanșării acestei operații, 23 februarie 2014, când la Sevastopol au avut loc demonstrații de protest împotriva autorităților ucrainene, în fapt demonstrații pro-ruse, coincide, întâmplător sau nu, cu data la care se încheiau Jocurile Olimpice de Iarnă, găzduite de Federația Rusă, la Soci. Acestea au reprezentat o excelentă oportunitate de imagine pozitivă pentru autoritățile de la Moscova, competiția sportivă pe arena internațională fiind continuată în plan politico-diplomatic și militar cu scopul de a recâștiga (anexa) Crimeea, un premiu de incomensurabilă valoare strategică, economică și simbolică pentru Rusia.

În scurt timp aveau să intre în scenă și celebrii „*omuleți verzi*”, militari ai forțelor speciale ruse, care au acționat fără a-și expune însemnele de identificare și apartenență la armata rusă, folosind vehicule militare fără numere de înmatriculare. Cu sprijinul etnicilor ruși din peninsula, care au organizat demonstrații împotriva autorităților de la Kiev și au contribuit la blocarea trupelor ucrainene în cazarmii, „*omuleții verzi*” și formațiunile paramilitare locale au preluat cu ușurință controlul, la 27 februarie, asupra Consiliului Suprem și au instalat la putere un guvern pro-rus. Totodată, au ocupat sediile organelor locale ale administrației de stat, redacțiile mass-media și obiectivele strategice, porturi, aeroporturi, căi de comunicație și capacități de producție.

La 11 martie 2014, Consiliului Suprem al Republicii Autonome Crimeea și Consiliul orașului Sevastopol adoptau o Declarație comună⁹ prin care își afirmau independența și intenția de a intra în compunerea Federației Ruse, în cazul obținerii sprijinului populației, solicitată să participe la referendumul organizat în acest scop în data de 16 martie 2014. Moscova nu a întârziat să recunoască rezultatele referendumului¹⁰ și să aprobe intrarea Republicii Autonome Crimeea și a orașului Sevastopol în compunerea Federației Ruse începând cu data de 18 martie 2014.

Pentru menținerea și dezvoltarea succesului obținut prin anexarea Crimeei, fără tragerea vreunui foc de armă, Federația Rusă a continuat să sprijine mișcările de secesiune din regiunile estice ale Ucrainei, în care au fost constituite succesiv Republica Populară Donețk, la 7 aprilie 2014, și Republica Populară Lugansk, la

---

⁹ În textul Declarației era invocat explicit precedentul declarării unilaterale, la 17 februarie 2008, a independenței provinciei Kosovo, asupra căreia Curtea Internațională de Justiție s-a pronunțat, la 22 iulie 2010, în sensul că aceasta nu reprezintă o violare a normelor dreptului internațional general.

¹⁰ Subiect al rezoluției nr. 68/262 a Adunării Generale a Națiunilor Unite – Integritatea teritorială a Ucrainei, din 27 martie 2014, referendul din Crimeea a exprimat indirect disensiunile care se manifestă în cadrul Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite și în rândul statelor membre. Deși 100 de state membre au votat pentru adoptarea acestei rezoluții, în favoarea menținerii integrității teritoriale a Ucrainei în cadrul frontierelor sale recunoscute internațional, 11 state (Armenia, Belarus, Bolivia, Cuba, Coreea de Nord, Nicaragua, Rusia, Sudan, Siria, Venezuela și Zimbabwe) au votat împotriva, 58 s-au abținut, iar 24 s-au manifestat prin absență.

27 aprilie 2014, ambele considerate și componente ale unui proiect de federalizare mai amplu, denumit Novorossia.

Sprijinul acordat de Federația Rusă celor două republici autodeclarate a depășit limitele ajutorului umanitar, alimente și medicamente, recunoscut de Moscova, și a constat în armament și muniții, piese de artilerie, rachete antitanc și antiaeriene, vehicule blindate, echipamente de comunicații, dar și în angajarea în acțiunile de luptă desfășurate pe teritoriul Ucrainei a unor echipe formate din luptători din cadrul forțelor speciale, instructori și consilieri. Acest sprijin militar s-a dovedit a fi esențial pentru consolidarea controlului formațiunilor insurgente asupra regiunii istorice Donbas (Donețk și Lugansk) din estul Ucrainei, permițându-le să opună o rezistență organizată forțelor armate regulate și unităților paramilitare ale Ucrainei.

Sprijinul Federației Ruse pentru republicile populare autodeclarate Donețk și Lugansk s-a manifestat și la nivelurile politic și diplomatic, prin intervenții și luări de poziție în cadrul Organizației Națiunilor Unite și Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, prin participarea la rundele de negocieri care au condus la semnarea Protocolului de la Minsk, la 5 septembrie 2014, și a Protocolului Minsk II, la 11 februarie 2015.

Obiectivele principale ale acestor negocieri, departe a fi realizate integral, urmăresc să determine părțile să respecte acordurile de încetare a focului și să continue dialogul în scopul reconcilierii naționale și îmbunătățirii situației umanitare. Sunt menționate asigurarea accesului populației la ajutoare și la asistență sanitară, inițierea proiectelor de reconstrucție și de refacere a economiei în regiunile Donețk și Lugansk, repunerea în funcțiune a sistemului bancar, reluarea plății drepturilor financiare convenite cetățenilor și a încasării impozitelor.

Totodată, OSCE a fost autorizată să asigure monitorizarea și verificarea modului de aplicare a acordurilor de încetare a focului, dar și monitorizarea și verificarea frontierei dintre Federația Rusă și Ucraina, inclusiv prin crearea unor zone de securitate de-a lungul graniței ruso-ucrainene.

Pentru creșterea încrederii reciproce și prevenirea reluării ostilităților, este prevăzută retragerea armelor grele de către ambele părți, crearea unor zone de securitate, dezarmarea grupărilor ilegale și retragerea formațiunilor armate străine, a echipamentelor militare și a mercenarilor de pe teritoriul Ucrainei, sub supravegherea OSCE.

Acordurile prevăd și efectuarea schimbului de ostateci, eliberarea persoanelor deținute ilegal, precum și adoptarea unei legi prin care să fie interzisă urmărirea și pedepsirea persoanelor pentru participarea la evenimentele care au avut loc în regiunile Donețk și Lugansk ale Ucrainei.

Pentru normalizarea situației, acordurile de la Minsk menționează revenirea frontierei de stat, din întreaga zonă de conflict, sub controlul autorităților guvernamentale de la Kiev. Aceasta este condiționată însă de efectuarea unei reforme constituționale în Ucraina, axată pe descentralizare, autonomie extinsă, folosirea limbilor regionale, conlucrarea autorităților centrale și locale pentru dezvoltarea economică, socială și culturală, cooperarea transfrontalieră cu Federația Rusă și autorizarea consiliilor locale de a-și constitui unități de miliție destinate menținerii ordinii publice în anumite districte ale regiunilor Donețk și Lugansk.

Influențarea opiniei publice internaționale, a opiniei publice din țările limitrofe, din Ucraina, ca și a opiniei publice interne, a constituit o altă linie de acțiune și de efort pentru Moscova, interesată de acreditarea propriei versiuni asupra originii, cauzelor și soluțiilor preconizate ale conflictului din Donbas.

Prin intermediul canalelor mass-media de limba rusă, dar și prin intermediul versiunilor destinate străinătății ale acestora, realizate în limbi de circulație internațională, prezentarea acțiunilor întreprinse de Federația Rusă în sprijinul autoproclamatelor republici populare Donețk și Lugansk reflectă preocuparea Moscovei pentru respectarea ordinii internaționale, reducerea numărului de victime, acordarea de ajutoare umanitare, încetarea focului, normalizarea situației și restabilirea păcii.

În practică însă declarațiile Kremlinului au fost contrazise frecvent de prezența și de acțiunile militarilor săi pe teritoriul Ucrainei, stat independent și suveran, ale cărui frontiere sunt recunoscute internațional, inclusiv de Federația Rusă.

De altfel, în calitate de semnatar al Memorandumului¹¹ de la Budapesta, la 5 decembrie 1994, Federația Rusă își asuma responsabilități de asigurare a securității statului ucrainean. Prin acest memorandum, Federația Rusă și celelate puteri nucleare, Statele Unite ale Americii, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord și, ulterior, prin acte unilaterale, Franța și China, acordau Ucrainei asigurări de securitate, în schimbul renunțării la arsenalul său nuclear, al treilea ca mărime din lume. De remarcat diferența dintre asigurările și garanțiile de securitate! Aceste asigurări de securitate îi erau acordate Ucrainei împotriva amenințării cu folosirea forței și a folosirii forței pentru a-i afecta integritatea teritorială și independența politică, precum și împotriva folosirii presiunilor economice pentru a influența conduita politică autorităților guvernamentale de la Kiev. Totodată, memorandumul menționa obligația statelor nucleare, care acordau asigurările de securitate,

---

¹¹ Budapest Memorandums on Security Assurances, 1994, <http://www.cfr.org/nonproliferation-arms-control-and-disarmament/budapest-memorandums-security-assurances-1994/p32484>

să se consulte între ele și să intervină de urgență, prin intermediul Consiliului de Securitate al ONU, pentru a oferi statului ucrainean asistența necesară în cazul în care aceasta ar deveni victimă a unei agresiuni sau ar fi amenințat cu utilizarea armelor nucleare, precum și să se rețină de la a folosi armele nucleare împotriva Ucrainei.

Sprijinul militar acordat de Federația Rusă republicilor secesioniste din Donbas a fost suficient pentru a bloca ofensiva forțelor armate ucrainene și chiar pentru organizarea, în premieră, a unor parade militare, la Donețk și Lugansk, la 9 mai 2015, cu ocazia Zilei Victoriei. Prezentarea publică a capacităților militare de care dispun cele două republici autodeclarate Donețk și Lugansk (tancuri, transportoare și mașini de luptă blindate, artilerie autopropulsată și lansatoare mobile de rachete, unități militare bine organizate, echipe și instruite) a fost calificată, conform lui Alexander Hug, adjunctul șefului Misiunii Speciale de Monitorizare a OSCE în Ucraina, ca „o încălcare a acordurilor de la Minsk.”¹²

Din perspectivă informațională, paradele militare organizate la Donețk și la Lugansk sunt mai mult decât un simplu exercițiu de imagine, sunt o demonstrație de forță și, totodată, un mesaj adresat nu doar autorităților ucrainene, semnificativ pentru hotărârea cu care separatiștii din Donbas își urmăresc obiectivele și își impun condițiile cu privire la soluționarea conflictului din regiune.

Campaniile de propagandă și de dezinformare orchestrate de Moscova, adaptate diferitelor categorii de audiențe (interne, externe), au conținut și informații hilare. Un astfel de exemplu a fost prezentat de presa din România, care a preluat informații difuzate în mass-media de limba rusă cu privire la existența unui plan ultrasecret, denumit „România Mare”, în baza căruia forțele armate ale României urmau să atace Ucraina, 26 februarie 2014, prin regiunile Cernăuți și Odesa. Dincolo de caracterul aberant al unor astfel de pseudoinformații se află intenția care stă la baza difuzării lor în mass-media accesibile vorbitorilor de rusă și de ucraineană: crearea și consolidarea în mentalul acestora a unor false percepții pe tema caracterului „fascist” al politicii externe românești, definitiv pentru conduita „agresivă” a României, stat „revizionist”, care „nu respectă” regulile de drept internațional, prevederile tratatelor și acordurilor pe care se fundamentează ordinea mondială post-belică.

Ambivalența conduitei Moscovei în raport cu evoluția confruntărilor din Donbas se manifestă la nivelurile politic, diplomatic și informațional. Negării constante a oricărei implicări a forțelor armate ale Federației Ruse în regiunile separatiste rusofone din estul Ucrainei îi este contrapusă afirmarea permanentă a

¹² Interfax/Ukraine - OSCE sees May 9 military parade in Donetsk as violation of Minsk agreements, May 13, 2015, <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/-388458.html>

disponibilității pentru dialog și mediere, pentru facilitarea soluțiilor de compromis, pentru sprijinirea operațiilor de asistență umanitară și de menținere a păcii. Activismul Federației Ruse se manifestă și la nivelul organizațiilor internaționale de securitate, ONU și OSCE, solicitând intervenția acestora pentru a se asigura respectarea prevederilor dreptului internațional. Sunt exceptate cazurile în care Federația Rusă a considerat că obiectivele și interesele sale ar putea fi prejudiciate și a recurs la exercitarea dreptului său de veto în cadrul Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite.

Conflictul din Ucraina este acompaniat de o gamă largă de măsuri ce țin de resortul războiului economic, adoptate de părțile implicate direct, de Ucraina și de republicile separatiste autoprocimate din Donbas, dar și de suporterii acestora, Uniunea Europeană, state membre și parteneri ale Alianței Nord-Atlantice, pe de o parte, Federația Rusă și aliații acesteia pe de altă parte. De menționat că există nuanțe și atitudini diferențiate față de conflictul din Ucraina și de acțiunile Federației Ruse în sprijinul separatiștilor proruși din Donbas, care se manifestă inclusiv în rândul statelor membre ale Uniunii Europene.

Excluderea Federației Ruse din Grupul țărilor puternic industrializate – G8 și sancțiunile care i-au fost impuse de Uniunea Europeană, de Statele Unite ale Americii și de Canada, au determinat răspunsuri similare din partea Moscovei. În acest context se poate afirma că nu este chiar întâmplătoare inițiativa adoptată în 2014 de cele cinci state membre ale grupului BRICS (Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud) de sprijini constituirea a două noi instituții financiare mondiale.

Primul acord, referitor la înființarea Noii Bănci de Dezvoltare și a unui fond valutar de rezervă, a fost perfectat de liderii Braziliei, Rusiei, Indiei, Chinei și Africii de Sud cu ocazia celei de-a șasea reuniuni BRICS, care a avut loc în orașul brazilian Fortaleza, în luna iulie 2014. Cu sediul central la Shanghai, noua bancă își propune să finanțeze, începând cu anul 2016, marile proiecte de infrastructură ale țărilor membre, să faciliteze cooperarea economică și dezvoltarea piețelor emergente, precum și să gestioneze situațiile de criză generate de migrația capitalurilor. În luna octombrie 2014, la Beijing, 21 de state asiatice au parafat acordul de înființare a unei bănci de investiții - Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), urmând ca aceasta să devină operațională până sfârșitul anul 2015 și să poată oferi împrumuturi avantajoase țărilor în curs de dezvoltare. Ca membru regional, Rusia este parte a acestui proiect financiar condus de China, încercând să identifice noi piețe de desfacere, noi oportunități economice, prin care să compenseze pierderile suferite ca urmare a sancțiunilor economice occidentale.

Din perspectivă economică, deși se desfășoară la nivel local, conflictul din Ucraina are implicații globale și numeroase consecințe, pozitive și negative, asupra tuturor statelor participante la schimburile comerciale, asupra celor sancționate și

asupra celor care sancționează, dar și asupra statelor terțe. Propagarea efectelor sancțiunilor economice asupra tuturor economiilor țărilor lumii se datorează interconectării și interdependenței dintre acestea, creșterii sau scăderii prețurilor internaționale la petrol și gaze, energie electrică, alimente și resurse minerale, condiționării accesului la echipamente și tehnologii moderne, la resurse, bunuri, servicii și capitaluri, închiderii totale sau parțiale a piețelor, reducerii eficienței sau blocării activităților economice, relocării unităților de producție și reorientării fluxurilor financiare.

Exercitarea presiunilor politice, diplomatice și informaționale, coordonarea acestora cu aplicarea sancțiunilor economice și cu demonstrațiile populației, ale grupurilor etnice sau profesionale, integrarea operațiilor forțelor armate și cu acțiunile forțelor speciale și ale formațiunilor paramilitare, formate din luptători recrutați pe plan local sau din mercenari străini, caracterizează desfășurarea conflictului din Ucraina și confirmă natura hibridă a acestuia.

Concluzii

În pofida numeroaselor articole, studii, conferințe pe tema războiului hibrid, fundamentarea teoretică a acestuia necesită în continuare eforturi susținute pentru decriptarea resorturilor sale interne și, implicit, pentru evaluarea impactului hibridității conflictelor asupra organizării și utilizării forțelor armate. Dezvoltarea cadrului normativ, a doctrinelor militare și a unor modele funcționale are ca scop valorificarea optimă a potențialului structurilor contribuatoare, cu atribuții în identificarea amenințărilor specifice războiului hibrid, în proiectarea și aplicarea măsurilor de contracarare a acestuia.

Rezultantă a influențării percepțiilor și a manipulării opiniei publice, a stimulării nemulțumirii populației față de conducerea politică și a exploatării disensiunilor interetnice și interprofesionale, a utilizării combinate a forțelor militare, paramilitare și insurgente pe fondul exercitării de presiuni politice, diplomatice, economice și informaționale, hibriditatea unui conflict reflectă intenția părților implicate de a nu depăși limita beligeranței și de a salva aparențele, ascunzând natura, dimensiunea și motivele reale ale războiului. Definirea acestuia cu sintagme paliative de tipul „*operație antiteroristă*” sau „*operație contrainsurgentă*” reprezintă adesea încercarea de a evita declararea stării de război și asumarea consecințelor, riscurilor și costurilor acesteia – umane, economice, materiale, politice.

Descompunerea războiului hibrid în tipuri de amenințări, militare și non-militare, convenționale și non-convenționale, generate de forțe militare, paramilitare și insurgente, pe fondul măsurilor de sprijin întreprinse la nivelurile politic, diplomatic, informațional, economic, cultural, umanitar, nu evidențiază totuși

utilizarea unor tactici, tehnici și proceduri de operare inedite, care să nu poată fi identificate în panoplia războiului clasic și a surrogatelor acestuia – asimetric, neregulat, neconvențional, special, compus, guerilă, insurgentă și contrainsurgentă ș.a.

Datorită secvențialității și intensității sale menținute deliberat la un nivel cât mai scăzut, războiul hibrid este o manifestare la scară redusă sau moderată a războiului propriu-zis. Din această perspectivă, remarcăm următoarele caracteristici ale războiului hibrid: localizarea spațială limitată a confruntărilor armate; concentrarea acestora pentru obținerea controlului asupra unor obiective și infrastructuri esențiale (porturi și aeroporturi, noduri feroviare și comunicații rutiere, zone industriale, resurse de diferite tipuri etc.); recurgerea minimală la operații desfășurate de forțe armate convenționale, speciale, paramilitare sau insurgente; multiplicarea efectelor utilizării violenței armate cu ajutorul mijloacelor non-militare – politice, diplomatice, economice, informaționale, culturale, umanitare; reducerea violenței confruntărilor armate și a numărului de victime.

Consecința a forțelor și a mijloacelor utilizate de părțile implicate în conflict (tancuri, artilerie și aviație), dar și a numărului de victime, anvergura, obiectivele și dinamica conflictului din Ucraina nu îl diferențiază totuși fundamental de celelalte conflicte care au apărut după dispariția URSS. Pentru a-și afirma și proteja interesele, Moscova a intervenit de fiecare dată în conflictele din spațiul ex-sovietic, adesea în triplă calitate – participant, mediator și forță de interpunere! Procedând astfel, a reușit să își consolideze prezența și controlul prin transformarea acestora în conflicte înghețate. În cazul în care va fi respectat acest „*modus operandi*”, conflictul din Ucraina ar putea fi ultimul înscris pe lista conflictelor înghețate din „*vecinătatea apropiată*” a Federației Ruse.

În ceea ce privește dezvoltarea procedurilor de contracarare a războiului hibrid, trebuie spus că acestea pot depăși pe alocuri competențele ministerelor apărării și posibilitățile de acțiune ale forțelor armate. Rezultă de aici necesitatea înțelegerii importanței coordonării operațiilor și acțiunilor militare cu măsurile de ordin politic, diplomatic, informațional, economic, umanitar și cultural, aflate în competența ministerelor civile, serviciilor speciale, instituțiilor și agențiilor guvernamentale, autorităților publice centrale și locale.

Contracararea războiului hibrid, a războiului în general, este posibilă. O singură condiție trebuie îndeplinită. Și anume aceea că toate statele, fără nicio excepție, trebuie să respecte cu strictețe Carta Națiunilor Unite și prevederile tratatelor internaționale pe care se fundamentează ordinea mondială postbelică.

BIBLIOGRAFIE

Doctrine, manuale, convenții, texte oficiale:

- The North Atlantic Treaty, Washington D.C. – 4 April 1949;
NATO Wales Summit Declaration, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Wales, 5 September 2014;
Hybrid Warfare: Briefing to the Subcommittee on Terrorism, Unconventional Threats and Capabilities, US Government Accountability Office, Committee on Armed Services, House of Representatives, GAO-10-1036R, Washington, 10 September 2010;
Allied Joint Doctrine AJP-01(D), December 2010;
Budapest Memorandums on Security Assurances, December 1994.

Reviste, studii de specialitate, articole, resurse online:

- HOFFMAN, F. G. - *Hybrid Warfare and Challenges*, Joint Force Quarterly, no. 52 (1st Quarter 2009);
MCCUEN, J. J. - *Hybrid wars*, Military review, March-April 2008;
VELENCIUC, S. - *Conflictul din Ucraina: între conflict intrastatal și război interstatal*, Fundația Universitară a Mării Negre, 13 noiembrie 2014, <http://fumn.eu/conflictul-din-ucraina-intre-conflict-intrastatal-și-război-interstatal>
BUTA, V./VASILE, V. - *Considerații cu privire la perspectiva NATO asupra războiului hibrid*, Revista de Științe Militare, nr. 1/2015;
- Jones, Sam - *Ukraine: Russia's new art of war*, Financial Times, 28 August 2014, <http://www.ft.com/cms/s/2/ea5e82fa-2e0c-11e4-b760-00144feabdc0.html#axzz3NycAA9QD>
VASYLENKO, V. - *On assurances without guarantees in a "shelved document". Idealizing the Budapest Memorandum cannot and must not be a "step" in the shaping of Ukraine's foreign policy*, The Day, Kiev, 15 December, 2009, <http://www.day.kiev.ua/en/article/close/assurances-without-guarantees-shelved-document>
LULEA, M. D. - „Pe 26 februarie România trebuia să atace Ucraina”. De ce nu au știut și românii acest lucru?, Adevărul, 27 februarie 2014, [adev.ro/n1n8wm](http://adevarul.ro/n1n8wm)
<http://www.kyivpost.com/content/ukraine/osce-sees-may-9-military-parade-in-donetsk-as-violation-of-minsk-agreements-388458.html>

https://en.wikipedia.org/wiki/Declaration_of_Independence_of_the_Republic_of_Crimea

https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_General_Assembly_Resolution_68/262

https://en.wikipedia.org/wiki/Minsk_Protocol#Follow-up_memorandum

https://en.wikipedia.org/wiki/Minsk_II

